

MEDIJI KAO SREDSTVO INFORMIRANJA DJECE NEKADA I SADA

Emilija MATASSI BOTUNAC

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja
Sveučilište u Zadru
ematassi@unizd.hr

UDK 316.77:004-053.2

Izvorni znanstveni rad

Sažetak

Komunikacijska sredstva oduvijek su bila osnovno pomagalo u informiranju korisnika, a uloga i vrste dostupnih medija mijenjali su se razvojem tehnologije i društva. Prethodna istraživanja pokazala su da današnja djeca u svakodnevnom životu medije najčešće koriste zbog zabave – na računalima igraju igrice, često koriste mobilne telefone i gledaju televiziju. Također, nerijetko čitaju tiskane medije, ponajviše časopise, dok je strip kao medij uglavnom izgubio na važnosti koju je nekoć imao.

Cilj istraživanja rada bio je ispitati navike u korištenju medija (usmenog i pisanog te masovnih medija) između dvije generacije – roditelja i djece – te ispitati navike u načinu provođenja slobodnog vremena u doba odrastanja kod obje skupine ispitanika. Anketno istraživanje provedeno je među djecom viših razreda Osnovne škole Krune Krstića u Zadru i njihovim roditeljima.

Vrste medija, čija se učestalost korištenja analizirala, među ostalim, su: radio, televizija, novine (časopis, strip i sl.), internet i društvene mreže. Osim toga, u radu su se istraživali načini prikupljanja informacija nekada i sada (razgovor, internet, knjige). Rezultati istraživanja pokazali su da su časopisi, stripovi, leksikoni i spomenari značajno izgubili na važnosti. S druge strane, internet je postao važan izvor informacija za djecu, dok su mobilni telefoni postali značajan način provođenja slobodnog vremena današnje djece.

KLJUČNE RIJEČI: *komunikacijska sredstva, mediji, informacije, slobodno vrijeme, djeca*

Uvod

Općeprihvaćena definicija medija kao posrednika u prijenosu informacija očituje se u svim procesima i odnosima među ljudima, a kako je cilj istraživanja učestalost korištenja medija nekada i sada, treba naglasiti da je jedna od osnovnih razlika njihova

korištenja među različitim generacijama upravo dostupnost pojedinih medija. Postoje različita tumačenja uloge medija, ovisno o tome analiziraju li se s aspekta znanosti, politike ili različitih poslovnih segmenata.

U komunikacijskim znanostima Zgrabljić (2005: 5) medije definira kao fizičko ili tehničko sredstvo pretvorbe poruke u signal koji je moguće slati komunikacijskim kanalima. Sve poruke koje se proizvode, koriste i prenose pomoću medijskih i komunikacijskih platformi nazivaju se medijskim sadržajem. Primjeri medijskog sadržaja uključuju SMS poruke, filmove, fotografije, televizijske i radijske programe, videoigre, poruke na forumima za rasprave, vijesti, blogove, video materijale, e-knjige i dr. (Tomljenović, Ilej i Banda, 2018: 5).

Razvoj medija prati se još od izuma tiskarskog stroja sredinom 15. st. nakon čega su se razvile različite vrste tiskanih medija, film krajem 19. st., te potom televizija. S obzirom na tehnološki razvoj i inovacije, na prijelazu iz 20. u 21. st. mijenjala se i važnost medija, koji se razlikuju prema snazi ekspresije, ali i po utjecaju na publiku. Prema učestalosti korištenja radio je nadmašio novine, a televizija film i radio. Ni jedan medij nije u potpunosti istisnuo prijašnje, a publici je svaki na svoj način zanimljiv te zadovoljava njihove potrebe. Najkorišteniji i najutjecajniji medij je televizija (Zgrabljić, 2005: 4). Razvoj medija, kao tehnološki posredovane komunikacije, ovisi o prethodnim dostignućima, društvenim odnosima i ljudskim potrebama. Nakon tiska, koji je posredno stvorio parlamentarnu demokraciju, društvo i slobodnog pojedinca, elektronički mediji u razvijenim društvima u potpunosti su zauzeli komunikacijski prostor (Žvan, 2019: 2373).

Donedavno su knjige bile glavni izvor znanja, ali ujedno i sredstvo zabave i razonode. U današnje vrijeme tiskane knjige sve se češće zamjenjuju e-knjigama, a čitanje *surfanjem* na internetu (Lazzarich i Čančar, 2020: 150). Međutim, masovni mediji osim što informiraju, odgajaju, obrazuju i zabavljaju, ujedno i manipuliraju, oblikuju mišljenja, nameću određene dnevne teme te su jednostavno sastavni dio života. Sasvim je jasno da je suvremeni svijet nezamisliv bez masovnih medija bez obzira na rasu, vrstu obrazovanja, financijske mogućnosti i sl. (Labaš i Marinčić, 2018: 1). Čitatelji novina, slušatelji radijskih postaja, gledatelji televizije ili korisnici interneta svakodnevno primaju ogromnu količinu informacija. Sva medijska događanja publici prenose novinari koji su "oči i uši milijuna primatelja masovnih medija" (Malović, 2005: 140). Međutim, bez obzira na ubrzani razvoj medija uvjetovan tehnološkim razvojem te cijelim nizom novih medija kao što su internet, multimedija, video igre, virtualna realnost i društvene mreže, tradicionalni mediji masovne komunikacije (televizija, radio i novine) nisu izgubili svoje mjesto u medijskom svijetu. Umjesto nekađasnih nekoliko programa na TV-u, danas publika može uživati u stotinama različitih programa informativnog ili zabavnog sadržaja, a voditelji u radio emisijama na zani-

mljiv način nastoje prezentirati aktualne teme iz kulture, društva, glazbe i politike.

Na tržištu se nalazi cijeli niz novina koje su svoje sadržaje prilagodile aktualnim temama. Suvremeno novinstvo koristi digitalne tehnologije u svim fazama proizvodnje vijesti kao i različite platforme za prijenos informacija (digitalno emitiranje, *web* stranice i aplikacije za prijenosne uređaje) (Torlak, 2013: 366). Masovni mediji, koji su se uspjeli sadržajno prilagoditi, ostali su zanimljivi jednom većem dijelu publike. Novu dimenziju iskustvu i stvarnosti danas dodaju virtualni svjetovi koji nas okružuju (Dulčić, 2014: 96). Mediji su sredstvo kojim se ostvaruje komunikacija, informiraju javnost o svim relativno važnim temama za društvenu zajednicu, a sve to kako bi ispravno formirali (ili danas, nažalost, sve više manipulirali) javno mišljenje građana (Jurčić, 2017: 128). Obilježja masovnih medija i njihovo višestruko konzumiranje oblika popularne kulture – novine i časopisi mogu se uvijek iznova čitati, glazbeni spotovi mogu se također više puta emitirati, popularne serije i filmovi mogu se reprizirati te se tako upotrebom masovnih medija širi i popularna kultura (Labaš i Mihovilović, 2011: 107). Također, s obzirom na tendenciju porasta brojna *online* izdanja novina, radijskih i televizijskih programa jasno je da su se ta tri nekad odvojena medija međusobno približila.

Mediji informiraju i snažan su čimbenik koji utječe na društvo (Malović, 2007: 63). Najvažnija uloga medija je informacija, artikulacija, *Agenda Setting* (uspostavljanje prioriteta u tretmanu društvenih tema), kritika i kontrola, zabava, obrazovanje, socijalizacija i vodstvo te integracija (mediji spajaju ljude, kulture, vjere, ideje i sl.) (Rus-Mol i Zagorec-Keršer, 2005, prema Jurčić 2017: 130). Danas je osobito vidljivo kako su mediji sredstva komunikacije, što također ističu Ivas i Žaja (2003: 77) navodeći da nove tehnologije mijenjaju ljudsku komunikaciju, a samim time i društvo. Zapravo, kako navodi Rodek (2011: 11), tradicionalna kultura učenja postupno se transformira u novu kulturu učenja koja je više usklađena s potrebama novog društva, društva znanja. Internet je svojim brzim razvojem spojio informacijsku s komunikacijskom funkcijom medija (Car, 2010: 93). U najvećoj mjeri omogućava osobni izbor medijskih sadržaja (Malović, 2007: 14). Stoga mediji, koji su oduvijek bili sastavni dio dječjeg odrastanja, osim zabave nude i nove mogućnosti. Omiljeni medijski sadržaji važne su teme u igri i razgovoru s drugom djecom. Mediji potiču djecu na crtanje, pjevanje i općenito na različite načine izražavanja. Osim toga, mogu im pomoći u učenju i slobodnim aktivnostima te u traženju raznih informacija, jer pomoću medija mogu pronaći razne praktične savjete i obrazovne materijale povezane sa zanimljivim temama, informacijama i sl. (Tomljenović i sur., 2018: 12). S druge strane, korištenje medija oduzima vrijeme za aktivnosti kao što su čitanje i hobiji te smanjuje sudjelovanje u društvenim aktivnostima izvan kuće (Šimić Šašić i Rodić, 2021: 169). Nadalje, sve se češće uočava negativan utjecaj medija na svakodnevni život djece, jer stvarajući zabavne i manipulativne sadržaje, mediji pridobivaju mlađu publiku, dok odraslima

nude i opuštanje (Labaš i Marinčić, 2018: 5).

Suvremena istraživanja velikim su dijelom usmjerena na istraživanje utjecaja medija, posebice digitalnih, na razvoj djece i mladih. Posebice se ističu istraživanja vezana uz negativne utjecaje medija na psihosocijalni razvoj djece (npr. Žderić, 2009; Kirsh, 2010; Strasburger i sur., 2010; O’Keeffe i Clarke-Pearson, 2011; Hoffman, 2014; Bjelobrk, 2020 itd.). Kao zanimljiv problem istraživanja, također se ističe utjecaj roditelja na korištenje digitalnih medija i vrijeme koje djeca provode uz ekrane (npr. Nikken i Schols, 2015; Rek i Kovacic, 2018; Eichen i sur., 2021; Lee i sur., 2022). S druge strane, malo je radova koji se bave usporedbom korištenja medija između djece i roditelja u kontekstu promjene važnosti pojedinih vrsta medija kao izvora informacija (npr. Connell i sur., 2015; Bhattacharjee i Panchal, 2018). Odnos različitih generacija i medija objašnjava teorija niše (Dimmick, 2003) prema kojoj medijski proizvodi osiguravaju određene resurse koji nude zadovoljstvo u različitim vremensko-prostornim situacijama, utječući na izbor medija (Dimmick, Feaster i Hoplamazian 2011.). Mediji se natječu dostupnošću u vremenu i prostoru i kroz sadržaje koje nude.

Prethodna istraživanja

U Hrvatskoj i inozemstvu objavljena su brojna istraživanja u kojima se proučavala uloga medija i učinci njihova korištenja na djecu. Opsežno istraživanje o ulozi medija u svakodnevnom životu djece pod nazivom *Djeca i mediji* proveli su Ilišin, Marinović Bobinac i Radin (2001). Istraživanje je provedeno u 10 osnovnih škola u Hrvatskoj na uzorku od 1000 učenika od 5. do 8. razreda te je pokazalo da djeca od medija najviše koriste televiziju, radio, novine i časopise za mlade te računalo. Rezultati su pokazali da su ispitanici najviše zainteresirani za teme koje čine osnovu njihova druženja s vršnjacima kao što su glazba, filmovi, knjige, prijatelji, škola i nastavnici te ljubav. O problemima koje imaju u odnosima s roditeljima ne razgovaraju. Medije najčešće koriste za zabavu što dokazuje i istraživanje analize sadržaja hrvatskoga tiska i programa hrvatskih televizija pod nazivom *Utjecaj medija na hrvatsku obitelj*. Istraživanje se provodilo od listopada 2003. do prosinca 2006., na uzorku cijele populacije o medijskim navikama hrvatskih građana, a analizirali su se sadržaji vezani za obiteljsku tematiku. Rezultati su pokazali da hrvatski građani dnevno gledaju televiziju dva do tri sata, a najgledanije su informativne emisije, filmski programi i serije. Televizijske programe najčešće gledaju stariji od 60 godina, te mlađi od 29 godina (Peran 2012).

U istraživanju *GfK Hrvatska*, jedne od najvećih agencija za istraživanje tržišta, od 3. lipnja 2011. pod nazivom *Youth on line 2011* hrvatski građani su kao najvažniji izvor informiranja naveli televiziju (57 %), zatim internet (19 %) te dnevne novine i radio.

https://www.academia.edu/7720554/Research_Youth_and_Media_in_Croatia

Istraživanje koje je proveo Peran (2012) pokazalo je da hrvatska medijska publika ima najviše povjerenja u radio, televiziju, a potom u dnevni tisak i internet.

UNICEF je 2010. godine proveo istraživanje o iskustvima i stavovima djece, roditelja i učitelja prema elektroničkim medijima u sklopu programa prevencije elektroničkog nasilja u Hrvatskoj pod nazivom *Prekini lanac*. U istraživanju je sudjelovalo 5215 učenika od 5. do 8. razreda, 2484 roditelja i 759 učitelja. Prema rezultatima istraživanja djeca svakodnevno koriste internet, češće od svojih roditelja te na internetu uglavnom pretražuju zabavne sadržaje i pristupaju društvenim mrežama za komunikaciju s prijateljima. Roditelji i učitelji na internetu pretražuju dodatnu literaturu za posao i školu, surfaju i traže zanimljivosti. Prednosti interneta više ističu učenici, roditelji i učitelji koji više vremena provode na internetu (Pregrad i suradnici, 2010: 51)

Istraživanje o navikama gledanja televizije među djecom i mladima iz 2014. godine proveli su UNICEF i Agencija za elektroničke medije (AEM). Na pitanja o navikama gledanja televizije odgovarali su roditelji 1561 djeteta. Prema rezultatima navedenog istraživanja 56 % djece dnevno pred televizijom provodi od 1 do 3 sata, a polovinu tog vremena bez nadzora odrasle osobe (<https://www.unicef.org/croatia/medijska-pismenost>).

Projekt *Djeca medija* Društva za komunikacijsku i medijsku kulturu promiče stjecanje medijskih kompetencija medijskim odgojem koji dovodi do medijske pismenosti. U fokusu istraživanja su djeca i mladi, roditelji, nastavnici i stručni suradnici u školama. Projektom se želi pomoći djeci da postanu svjesni i kritični u odabiru i korištenju medija te posebno na području novih digitalnih medija sigurni i odgovorni korisnici, ali i stvaratelji medijskih sadržaja (Labaš, 2015: 105).

Ciboci i Labaš (2019) prezentirali su rezultate prvoga nacionalnog istraživanja o digitalnim navikama djece i stavovima roditelja o medijskoj pismenosti u Hrvatskoj. Rezultati istraživanja pokazali su da današnja djeca odrastaju s digitalnim medijima, dok su ih njihovi roditelji počeli koristiti u starijoj životnoj dobi te u skladu s time roditelji smatraju da djeca koriste internet bolje od njih. Međutim, postojeće razlike u korištenju interneta zasigurno će se smanjiti kad generacije djece koja koriste internet od rane dobi postanu i sami roditelji. U međuvremenu, roditeljima je potrebna pomoć u ovom kontekstu, a obrazovne ustanove imaju izrazito važnu ulogu u tome.

Connell i suradnici (2015) na uzorku su od 2326 roditelja u SAD-u istražili čimbenike koji su povezani sa zajedničkim korištenjem (roditelja i djece) šest vrsta medija: knjiga, televizije, računala, video igara, tableta i pametnih telefona. Rezultati su pokazali da roditelji zajedno s djecom češće koriste tradicionalne medije, kao što su knjige i televizija, dok najmanje koriste video igre. Istraživanje je također pokazalo da na korištenje pojedinih vrsta medija značajnu ulogu imaju demografska obilježja ro-

ditelja – dob, spol, razina obrazovanja, ali i demografska obilježja djece (dob i spol).

Bhattacharjee i Panchal (2018) proveli su istraživanje među studentskom populacijom u Indiji vezano uz medije putem kojih ispitanici prate vijesti. Rezultati su pokazali da mladi najčešće prate vijesti putem interneta, jer im navedeni medij omogućava praćenje vijesti u realnom vremenu, ali isto tako im omogućava čitanje starih vijesti koje se arhiviraju u digitalnom obliku. Autori također zaključuju da mladi puno češće i lakše upotrebljavaju internet u usporedbi sa starijim generacijama.

Cilj istraživanja i hipoteze

Dosadašnja istraživanja ukazala su na određene razlike u učestalosti i razlozima korištenja pojedinih medija u pojedinim razdobljima i među pojedinim generacijama te se postavlja pitanje postoje li značajne razlike u korištenju medija između generacije djece i njihovih roditelja. Budući da slična istraživanja nisu provedena u Hrvatskoj, fokus ovog istraživanja bio je utvrditi koliko se promijenila važnost pojedinih medija te koji su glavni izvori informacija za pripadnike dviju generacija korisnika – djece i roditelja. Preciznije, cilj ovog istraživanja bio je ispitati navike korištenja medija (usmenih i pisanih te masovnih medija) između dvije generacije – roditelja i djece – te ispitati navike u načinu provođenja slobodnog vremena u doba odrastanja kod obje skupine ispitanika. Također, cilj je bio istražiti način informiranja o temama važnim za odrastanje odnosno, koji su najvažniji izvori iz kojih ispitanici prikupljaju informacije vezane uz odrastanje, pubertet i simpatije (časopisi, internet, roditelji, prijatelji i sl.). Glavne hipoteze bile su: 1) časopisi (posebice tinejdžerski), stripovi, leksikoni i spomenari izgubili su na važnosti; 2) Internet je postao najznačajniji izvor informacija, posebice za teme vezane uz pubertet i odrastanje; 3) korištenje mobilnih telefona i računala postalo je iznimno značajan način provođenja slobodnog vremena.

Metodologija istraživanja

Kako bi se realizirao postavljeni cilj istraživanja, u lipnju 2021. godine provedeno je anketno istraživanje među učenicima viših razreda Osnovne škole Krune Krstića u Zadru te njihovim roditeljima. S obzirom na objektivne razlike u korištenju medija, među dvjema ispitivanim generacijama, korištena su dva upitnika – jedan za djecu, a drugi za roditelje. Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku i obuhvatilo 142 ispitanika, od čega je bilo 72 djece (60,6 % djevojčica i 39,4 % dječaka) od 13 do 15 godina te 70 odraslih (79,2 % žena i 18,1 % muškaraca) od 33 do 53 godine. Anketni upitnik za djecu

sastojao se od 21 pitanja, a za roditelje od 20 pitanja. Dva pitanja, u oba anketna upitnika, odnosila su se na opća obilježja ispitanika (dob i spol). Učenici su upitnik ispunjavali na satu razredne nastave, a roditelji kod kuće. Vrste medija, čija se učestalost korištenja medija analizirala, bili su tiskani mediji (novine, časopis, strip, spomenari, leksikon), usmena komunikacija (telefon i mobitel), radio, televizija, internet i društvene mreže. Odgovori ispitanika analizirani su u programu *Statistica* 14.0.0.15.

Rezultati i rasprava

U Tablici 1 prikazani su rezultati učestalosti čitanja različitih vrsta medija i korištenja društvenih mreža kod djece.

TABLICA 1. Učestalost čitanja različitih vrsta medija (u %) (ispitanici su mogli zaokružiti više odgovora)

		Učenici	Roditelji
Koje tiskane medije čitate	Knjige	75,0	82,9
	Novine	13,9	54,3
	Časopisi	37,5	77,1
	Stripovi	31,9	61,4
Knjige obvezne lektire	Da	63,3	87,1
	Ne	36,6	12,9
Dnevne novine	Da, tiskane	8,3	61,4
	Da, elektronske	13,9	/
	Ne	77,8	38,6
Tinejdžerski časopisi	Da	39,4	80,9
	Ne	60,6	19,1
Školski časopisi	Smib	19,4	55,7
	Modra Lasta	45,8	87,1
	Radost	4,2	28,6
	Moj planet	8,3	0,0
	National Geographic	11,1	15,7
	Geo	2,8	0,1
	Ne	38,9	0,6
Koristite li društvene mreže	Da	97,2	/
	Ne	2,8	

IZVOR: obrada autora

Rezultati istraživanja pokazali su da djeca od tiskanih medija najviše čitaju knjige, zatim časopise i stripove, dok su roditelji u doba odrastanja u puno većem postotku osim knjiga čitali i novine, časopise i stripove. Roditelji su također u većoj mjeri, osim obvezne lektire čitali druge knjige, za razliku od većeg broja djece koja ne čitaju knjige izvan obvezne lektire. Možda je razlog tome što pojavom novih medija knjiga postaje tradicionalan medij, i nije više primarni izvor znanja (Lazzarich i Čančar, 2020: 150). Međutim, u današnje vrijeme tiskane knjige sve se češće zamjenjuju e-knjigama, a čitanje *surfanjem* na internetu. S druge strane, neki autori kao primjerice Miljuš (2021: 4), smatraju kako treba naći načine kojima bi se učenike motiviralo na čitanje, jer ih je teško zainteresirati za čitanje cjelovitih djela, a onda i za razumijevanje pročitanog teksta bez potrage za informacijama o pročitanom djelu na internetu.

Na temelju dobivenih rezultata uočena je velika razlika i u čitanju dnevnih novina – tek 8,3 % djece čita tiskane dnevne novine, 13,9 % elektronske novine, a 77,8 % djece uopće ne čita novine, dok je 61,4 % roditelja u doba odrastanja čitalo tiskane dnevne novine. Može se pretpostaviti da djeca vijesti iz zemlje i inozemstva, koje ih zanimaju, prate putem društvenih mreža koje koristi čak 97,2 % ispitanika.

Velike razlike u čitalačkim navikama djece i roditelja uočavaju se i kod učestalosti čitanja tinejdžerskih i školskih časopisa. Čak 80,9 % roditelja je u doba odrastanja čitalo tada dostupne tinejdžerske časopise, od školskih časopisa najviše *Modru lastu* i *Smib*, dok samo 39,4 % djece čita tinejdžerske časopise. Školske časopise uopće ne čita 38,9 % djece.

TABLICA 2. Učestalost čitanja stripova (kod roditelja) i poznavanje različitih stripova (kod djece) (u %) (ispitanici su mogli zaokružiti više odgovora)

		Učenci	Roditelji
Stripovi	Zagor	47,2	50,0
	Komanadant Mark	9,7	35,7
	Blek Stena	11,1	38,6
	Alan Ford	70,8	61,1
	Dylan Dog	22,2	25,7
	Nijedan	20,8	25,6

IZVOR: obrada autora

Od stripova roditelji su najčešće čitali kulturni strip Alan Ford, potom Zagora, a otprilike četvrtina roditelja uopće nije čitala stripove, što se može dovesti u vezu s rasponom dobi anketiranih roditelja (Tablica 2). Roditelji mlađe životne dobi (od 33 do 44 godine) manje su čitali stripove, vjerojatno zbog slabije dostupnosti određenih stripova inozemnih izdavača tijekom Domovinskog rata, ali i općenito zbog smanjenja

interesa publike za taj medij. Strip koji je ipak poznat većem broju djece (70,8 %) jest *Alan Ford*, najčitaniji strip među anketiranim roditeljima, što upućuje na zaključak da su djeci uglavnom poznati oni stripovi koje su najviše čitali njihovi roditelji. Otprilike jednoj petini djece ni jedan od navedenih stripova nije bio poznat.

Da strip kao medij ipak nije potpuno zanemaren, govore rezultati nekih dosadašnjih istraživanja, primjerice onoga provedenog u OŠ Ljudevita Modeca iz Križevaca. Navedeno istraživanje provedeno je među 178 učenika od petog do osmoga razreda, a rezultati su pokazali kako njih 58 % čita stripove. Najčešći navedeni razlozi za čitanje stripova bili su zabava (57 %), kraćenje dosade (20 %) te zato što se stripove može brže pročitati nego knjige (20 %). Tek 1 % djece je čitalo stripove jer su poučni, a 2 % da bi o njima razgovarali s prijateljima (<https://www.izvor-osmodec.hr/veliko-istrazivanje/>).

Iz navedenih rezultata razvidno je da čitanje stripova ne potiče učenike da o njima razgovaraju s prijateljima te ih oni ne potiču na igru, za razliku od roditelja koji su se u djetinjstvu poistovjećivali s omiljenim likovima iz stripova i prenosili prizore iz stripova u svakodnevne igre (<https://lidermedia.hr/lider-trend/strip-od-masovne-kulture-do-elitizma>).

TABLICA 3. Učestalost korištenja odabranih medija (u %)(ispitanici su mogli zaokružiti više odgovora)

		Učenci	Roditelji
Sadržaji na TV	Crtani filmovi	41,7	82,9
	Tinejdžerske serije	47,2	74,3
	Serije	73,6	58,6
	Filmovi	87,5	77,1
	Sportski programi	31,9	28,6
	Dokumentarni programi	31,9	48,6
	Ostalo	20,8	12,9
Slušanje radija	Da	58,1	74,3
	Da/rijetko	0,0	22,9
	Ne	47,9	2,9
Leksikon	Da	51,4	90,0
	Ne	30,0	10,0
	Ne znam što je to	18,3	0,0
Spomenar	Da	52,9	91,4
	Ne	32,9	8,6
	Ne znam što je to	14,3	0,0

IZVOR: obrada autora

Televizijski sadržaj ostao jednako interesantan djeci i roditeljima te se i dalje najviše gledaju crtani filmovi, tinejdžerske serije, filmovi, sportski programi i serije (Tablica 3). Televizija je medij ugone, koji pruža zabavu, zadovoljstvo i ispunjenje mnogih očekivanja djeci i odraslima. Televizijski program ulazi u srca gledatelja, pobuđuje emocije i zbližava obitelj te se stoga u tome može tražiti razlog podjednagog interesa za ovaj medij nekada i sada (Kordić, 2017).

Velika razlika zamjetna je i u učestalosti korištenja radija – primjerice, nekoć je u doba odrastanja 74,2 % djece slušalo radio, dok danas 47,9 % djece uopće ne sluša radio, stoga se nude različita rješenja kojima bi se djecu motiviralo na slušanje radija. U odabiru tema Produkcijiskog odjela *Djeca i mladi* te *Obrazovanje i znanost* Prvog programa hrvatskog radija osnovno je polazište što žele i kako razmišljaju djeca. Djeca i mladi stvaraju sadržaj radio emisija, uključuju se u radio emisije kao suradnici, a studio postaje mjesto progovaranja o problemima koji se pojavljuju među njima (Sučić, 2017).

Spomenar je dječji tradicijski žanr koji se u tradiciji spontane kulture djece i mladih u Hrvatskoj prenosio s generacije na generaciju još od 19. st. (Duran, 2004: 529). Međutim, spomenar je s vremenom izgubio na svojoj važnosti i djeca pokazuju sve manji interes za njega, što pokazuju i rezultati ovog istraživanja (32,9 % djece ne popunjava spomenar, a 14,3 % djece ne zna što je spomenar). Slična situacija je i s ispunjavanjem leksikona, koji je nekad bio neizostavan dio djetinjstva. Naime, on postoji i danas, ali u znatno manjoj mjeri je interesantan djeci.

TABLICA 4. Najčešći načini korištenja slobodnog vremena (u %) (ispitanici su mogli zaokružiti više odgovora)

Roditelji		
1.	Igrajući se vani s prijateljima	88,6
2.	S obitelji	54,4
3.	Baveći se sportom	31,3
Učenici		
1.	Igrajući se vani s prijateljima	40,0
2.	Na mobitelu	40,0
3.	Baveći se sportom	19,7
4.	Na računalu	10,0

IZVOR: obrada autora

U skladu s pretpostavkama, roditelji su najvećim dijelom provodili svoje slobodno vrijeme vani u igri s prijateljima (88,6 %), u krugu obitelji te baveći se sportom (Tablica 4). Može se zaključiti da su svoje slobodno vrijeme provodili aktivno,

u skladu s vremenom u kojem su odrastali. Istraživanje koje je proveo *Hrvatski povijesni portal* o tome kako su slobodno vrijeme provodili osnovnoškolci 1960-ih godina na području Međimurja navodi se da su djeca najčešće igrala nogomet, provodila različite omladinskih aktivnosti, igrala se skrivača i graničara, dok su televiziju gledali kod kuće, susjeda ili u zadružnom domu. Također, većinu vremena provodila su u prirodi, uglavnom nisu odlazili u kino, a u kazalište i muzeje odlazila su u sklopu školskih izleta (<https://povijest.net/slobodno-vrijeme-osnovnoskolaca-1960-ih-godina/>).

Uspoređujući način provođenja slobodnog vremena današnje djece i njihovih roditelja kad su bili u njihovoj dobi, uočavaju se značajne razlike. Danas samo 40,0 % djece svoje slobodno vrijeme provodi igrajući se vani s prijateljima te isti postotak djece provede svoje slobodno vrijeme na mobitelu (Tablica 4). Također, tek petina djece danas provodi svoje slobodno vrijeme baveći se sportskim aktivnostima (ne računajući organizirane sportske aktivnosti u klubovima).

Istraživanje Šimić Šašić i Rodić (2021: 176) o korištenju medija među djecom predškolske dobi pokazalo je kako najveći postotak djece vrijeme provodi gledajući televiziju (i to najviše jedan sat dnevno), a potom na mobitelu (manje od pola sata dnevno). Gotovo 60 % djece koristi računalo i tablet i to manje od pola sata dnevno, dok 45 % djece koristi sva četiri uređaja. Djeca se također tijekom njihova slobodnog vremena zabavljaju uz medije popularne kulture kao što su glazbeni programi, serije, filmovi, novine i časopisi (Labaš i Marinčić, 2018: 4).

TABLICA 5. Korištenje mobitela/telefona (u %) (ispitanici su mogli zaokružiti više odgovora)

		Učenci	Roditelji
Razgovori s prijateljima mobitelom/telefonom najčešće su	Kratki	48,5	65,7
	Dugi	51,5	34,3
Teme telefonskih razgovora	Domaći rad	51,4	31,4
	Dogovor za druženje	84,7	68,6
	Priče o raznim temama (obično su dugo trajali)	45,8	27,1
	Uz mobitel igram igrice s prijateljima	27,8	/

IZVOR: obrada autora

Uspoređujući odgovore djece i roditelja vezano uz korištenje telefona/mobitela može se primijetiti da su telefonski razgovori roditelja trajali uglavnom kratko, najčešće su telefonom dogovarali druženja i u manjem postotku razmjenjivali informacije vezane uz domaći rad. Danas djeca većinom dugo razgovaraju mobilnim telefonom,

dogovaraju druženje (84,7 %), ali i često (45,8 %) pričaju o raznim temama i razgovori traju dugo (Tablica 5). Navedeni rezultati ukazuju na određene razlike u korištenju telefona/mobitela između roditelja i djece.

TABLICA 6. Načini prikupljanja informacija vezanih uz pubertet i odrastanje (u %) (ispitanici su mogli zaokružiti više odgovora)

	Učenci	Roditelji
Na internetu	51,4	/
U tinejdžerskim časopisima	12,5	65,7
U razgovoru s roditeljima	47,2	34,3
U razgovoru s prijateljima	63,9	77,1
U razgovoru s nastavnicima	8,3	11,4
Ostalo	7,0	5,7

IZVOR: obrada autora

Utjecaj i važnost novih medija zamjetni su kod analize najznačajnijih izvora informacija vezanih uz pubertet i odrastanje među dvije istraživane generacije. Kod obje skupine ispitanika, najvažniji izvor informacija su prijatelji, dok su kod roditelja na drugom mjestu bili tinejdžerski časopisi, kod njihove djece to je internet (Tablica 6), što je i razumljivo s obzirom na to da internet nije bio sastavni dio odrastanja njihovih roditelja. Rezultati pokazuju da djeca dosta vremena provede na internetu, koristeći različite društvene mreže (97,0 % djece), aplikacije za komunikaciju i igre, a pri tome su izloženi različitim negativnim ili nepoželjnim sadržajima te u novije vrijeme *cyberbullyingu* koje se u literaturi definira kao nasilje koje se provodi putem različitih vrsta elektroničkih medija (Batori, Čurlin i Babić, 2020).

Rezultati su pokazali da su kod obje skupine značajan izvor informacija roditelji, ali u nešto većem postotku kod djece, što ukazuje da je poraslo povjerenje i prisnost u tom kontekstu između djece i roditelja novije generacije. Navedeno se može objasniti različitim stilovima odgoja među generacijama te je danas otvorenost djece prema roditeljima znatno veća u odnosu na nekadašnje odnose između djece i roditelja. Vrlo mali udio djece odgovore pronalazi u tinejdžerskim časopisima, što je u skladu s prethodno navedenim rezultatima koji su pokazali da djeca u manjoj mjeri čitaju časopise od svojih roditelja. U usporedbi s roditeljima, manji broj učenika razgovara sa svojim nastavnicima. Međutim, iako razlika nije velika, može ukazati na to da se uloga nastavnika s vremenom promijenila i počela gubiti na važnosti.

TABLICA 7. Najvažniji izvori informacija o simpatijama i ljubavi (u %) (ispitanici su mogli zaokružiti više odgovora)

	Učenici	Roditelji
Prijatelji	77,8	92,9
Braća i sestre	19,4	17,1
Mama	23,6	12,9
Tata	9,7	1,4
Nastavnici	0,0	1,4
O tome ne razgovaram	18,1	5,7

IZVOR: obrada autora

Učenici o simpatijama i ljubavi najčešće razgovaraju s prijateljima (77,8 %), zatim s mamom, braćom i sestrama te s tatom (Tablica 7). Zanimljivo je da o navedenim temama 18,1 % učenika uopće ne razgovara te da nitko od učenika ne razgovara s nastavnicima. Uspoređujući odgovore učenika s roditeljskim odgovorima, vidljivo je da su roditelji u većem postotku razgovarali s prijateljima (92,9 %). Nije uočena značajna razlika u razgovoru o navedenim temama s braćom i sestrama, ali učenici se ipak više povjeravaju roditeljima za razliku od svojih roditelja. Istraživanja su pokazala da se današnja djeca sve teže nose s izazovima masovnih komunikacija i da je zamjetna socijalna potištenost i izoliranost pojedinca, manjak empatičnosti i komunikacije u obitelji o medijskim sadržajima pa je stoga nužna i poželjna što bolja komunikacija između roditelja i djece (Tolić, 2013:113). Iako se u medijima često govori o nedostatku komunikacije u obitelji, rezultati dobiveni ovim istraživanjem pokazuju da današnja djeca ipak više razgovaraju s roditeljima nego nekoć njihovi roditelji. Međutim, s druge strane, manje razgovaraju s nastavnicima.

TABLICA 8. Rang (od 1 do 5) u koga/što ispitanici imaju najviše povjerenja vezano uz njima bitne stvari (%)

	Učenici	Roditelji
1. Roditelji	63,4	55,9
2. Prijatelji	22,2	31,3
3. Braća i sestre	20,9	25,4
4. Informacije na internetu	10,3	/
5. Informacije koje su pronalazili u knjigama ili časopisima	/	7,6
6. Nastavnici	1,4	4,6

IZVOR: obrada autora

Kod rangiranja u koga ili što imaju najviše povjerenja kad su u pitanju njima bitne stvari, obje skupine ispitanika u najvećem su postotku na prvo mjesto stavili roditelje.

lje, ali kod djece je to povjerenje nešto više izraženo nego kod njihovih roditelja što ukazuje na činjenicu da je očito došlo do porasta povjerenja i stupnja povjeravanja kod mlađih generacija (Tablica 8). Na drugom mjestu, kod obje skupine, su prijatelji (iako u znatno većem postotku kod skupine roditelja), a na trećem braća i sestre. Iako se očekivalo da će povjerenje u informacije do kojih su došli na internetu, odnosno u knjigama i časopisima biti veće, rezultati su pokazali da je taj udio ipak manji u usporedbi s ostalim izvorima informacija. Zanimljivo je da je povjerenje u nastavnike kod obje skupine najniže rangirano te je kod djece čak i manje nego kod njihovih roditelja.

TABLICA 9. Mišljenje ispitanika o tome tko je vještiji u korištenju računala

	Učenici	Roditelji
Roditelji	2,8	4,3
Djeca	44,4	47,4
U nekim programima djeca, a u nekim roditelji	52,8	48,6

IZVOR: obrada autora

Vrlo mali postotak djece smatra svoje roditelje vještijima u korištenju računala, a roditelji se zapravo slažu da su u korištenju računala vještija djeca (Tablica 9). Međutim, ipak najveći udio djece (52,8 %) i roditelja (48,6 %) smatra da su u nekim programima vještija djeca, a u nekima roditelji. Bez obzira što većina djece na računalima provodi puno vremena zbog zabave, a u posljednje vrijeme i zbog učenja, roditelji ipak po svom mišljenju, ali i po mišljenju svoje djece vješto koriste nove tehnologije, bilo da se računalom služe u svakodnevnom radu ili u slobodno vrijeme.

TABLICA 10. Mišljenje ispitanika o tome čije je djetinjstvo bilo zanimljivije te nedostaci u djetinjstvu (u %)

	Učenici	Roditelji
Djetinjstvo roditelja	65,3	97,1
Djetinjstvo djece	34,8	2,9
Ništa nije nedostajalo	79,9	84,1
Nedostajalo je	20,8	15,9

IZVOR: obrada autora

Osvrnuvši se na vlastito djetinjstvo, čak 97,1 % roditelja smatra da je njihovo djetinjstvo bilo zanimljivije od djetinjstva njihove djece. Ono što iznenađuje jest da čak 65,3 % djece također misli da je djetinjstvo njihovih roditelja bilo zanimljivije, ali unatoč tome najvećim dijelom smatraju (79,9 %) da im u djetinjstvu ništa ne nedostaje (Tablica 10). Pretpostavka je da roditelji često pričaju o svom djetinjstvu koje se

umnogome razlikuje od današnjeg te ga djeca smatraju zanimljivim.

Na pitanje otvorenog tipa „Nedostaje li vam nešto u vašem djetinjstvu?“ djeca su najčešće komentirala da im nedostaje više igre i druženja, putovanja i slobodnog vremena. Jedan od odgovora je bio: „Nedostaje mi više ići vani, a ne stalno posjeti na mobitelu.“

Roditelji su na isto pitanje navodili kako su im nedostajala putovanja izvan Hrvatske, otvoreniji i konkretniji razgovori s roditeljima, informacija o tome kako žive ostala djeca u svijetu, a također navode kako je velik dio njihova djetinjstva bio rat te im je nedostajala sloboda i mir. Neki od roditelja smatraju da im je nedostajao internet za više informacija te kao pomoć pri učenju stranih jezika.

Zaključak

Rezultati istraživanja ukazuju da su elektronički mediji kao sredstva informiranja današnje djece u velikoj mjeri potisnuli ostale medije. Najveće razlike uočene su kod učestalosti čitanja dnevnih novina, časopisa i stripova te slušanja radio postaja među dvjema ispitanim generacijama. Na važnosti su izgubili i leksikon i spomenar koji su bili dio tradicijske kulture generacijama djece. Istraživanje je pokazalo da današnja djeca u puno manjoj mjeri koriste medije poput časopisa, stripova, leksikona i spomenara te je time potvrđena prva hipoteza. Druga hipoteza nije potvrđena, budući da su djeca u najvećem postotku istakla prijatelje kao najvažniji izvor informacija o pubertetu i odrastanju, ali internet kao izvor informacija nalazi se na drugom mjestu. Treća hipoteza je potvrđena, jer su djeca u podjednakom postotku istakla korištenje mobilnih telefona kao najznačajniji način korištenja slobodnog vremena kao i igru s prijateljima vani.

Raznolikost i bogatstvo sadržaja te brzina i dostupnost elektroničkih medija očigledno od djece zahtijeva manje vremena i pažnje od informiranja putem ostalih medija tiskanog sadržaja. U prilog navedenome idu i dobiveni rezultati o gledanosti televizijskih programa za koji je ostao podjednak interes nekada i sada. Od tiskanih medija djeca i dalje najviše čitaju knjige, bilo da je riječ o knjigama obvezne lektire ili knjiga po osobnom izboru. Suprotno očekivanjima, vrlo mali postotak djeca ima povjerenje u informacije koje pronalaze na internetu. Također su zanimljivi rezultati koji ukazuju na odnose unutar obitelji u kojima današnja djeca pokazuju veće povjerenje u svoje roditelje nego njihovi roditelji u svoje roditelje nekad. Razlog može biti i činjenica da današnja djeca svakodnevno primaju ogromne količine informacija koje ne mogu kritički analizirati ili selektirati relevantne činjenice, stoga se obraćaju roditeljima kao izvoru vjerodostojnih informacija. Razina bliskosti i povjerenja

djece prema roditeljima uočena je i kod pitanja vezanih za razgovore o simpatijama i ljubavi. Kako je već prije zaključeno, otvorenost djece prema roditeljima je veća u odnosu na nekadašnje odnose između djece i roditelja. Velike razlike uočene su i u provođenju slobodnog vremena djece nekada i sada. Danas djeca u istom postotku provode slobodno vrijeme vani u igri s prijateljima i koristeći mobilne telefone, dok su roditelji u svom djetinjstvu većinu svoga slobodnog vremena provodili aktivno u igri s prijateljima. Iz pojedinačnih odgovora otvorenog tipa može se zaključiti da djeca uglavnom nisu zadovoljna načinom na koji provode svoje slobodno vrijeme i ističu kako im nedostaje više slobodnog vremena i igre s prijateljima. Zanimljiva je i percepcija djece vezana uz njihovo djetinjstvo i djetinjstvo njihovih roditelja. Većina djece i roditelja smatraju kako je djetinjstvo roditelja bilo zanimljivije, ali ne naglašavaju da im nešto nedostaje. Djeca se također ne smatraju boljima u korištenju novih tehnologija, odnosno računala, u odnosu na roditelje.

Istraživanje je pokazalo da je među dvjema generacijama došlo do određenih promjena u važnosti pojedinih medija i načina prikupljanja informacija, što je u skladu s teorijom niše (Dimmick, 2003). U današnje vrijeme, količina informacija dostupnih različitim korisnicima ubrzano se povećava te se mijenja važnost pojedinih medija i načini informiranja korisnika. Među medijima koji su danas iznimno bitan izvor svakodnevnih informacija jest svakako internet, odnosno različite društvene mreže, stranice, portali, aplikacije i sl., gdje praktički svatko može postavljati sadržaj i biti izvor informacija. Pri tome se ujedno postavlja i pitanje pouzdanosti informacija do kojih korisnici dolaze. U ovom kontekstu bilo bi bitno provesti daljnja istraživanja na većem uzorku ispitanika, a vezana uz korištenje ovih medija kod djece i razinu njihova povjerenja prema informacijama do kojih dolaze, s ciljem osmišljavanja formalne i neformalne edukacije o medijskoj pismenosti djece i njihovih roditelja.

LITERATURA

- BATORI, M., ČURLIN, M. i BABIĆ, D. (2020). Nasilje putem interneta među adolescentima. *Zdravstveni glasnik*, 6 (1), 104–114.
- BHATTACHARJEE, D., PANCHAL, S. (2018). Sources of News for Today's Youth. *The Journal of Indian Management & Strategy*, 23 (3), 13–16.
- BJELOBRK, V. (2020). Uloga medija u procesu socijalizacije djece i adolescenata. *Magistra Iadertina*, 15 (1), 41–56.
- CAR, V. (2010). Televizija u novomedijskom okruženju. *Medijske studije*, 1 (1/2), 91–104.
- CIBOCI, L., LABAŠ, D. (2019). Digital Media Literacy, School and Contemporary Parenting. *Medijske studije*, 10 (19), 83–101.
- CONNELL, S. L., LAURICELLA A. R., WARTELLA, E. (2015). Parental Co-Use of Media Technology with Their Young Children in the USA. *Journal of Children and Media*, 9 (1), 5–21.
- DIMMICK, John. W. (2003). *Media Competition and Coexistence: The Theory of the Niche*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- DIMMICK, John W., THOMAS A. MCCAIN, and W. THEODORE BOLTON. (1979). Media Use and the Life Span—Notes on Theory and Method. *American Behavioural Scientist*, 23 (1), 7–31.
- DULČIĆ, D. (2014). Masovni mediji i postmoderno društvo. *Media, culture and public relations*, 5 (1), 87–97.
- DURAN, M. (2004). Spomenar – tradicijski žanr spontane kulture djece i mladih. *Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja*, 13 (3), 529–554.
- EICHEN, L., HACKL-WIMMER, S., EGLMAIER, M.T.W., LACKNER, H.K., PAECHTER, M., RETTENBACHER, K., ROMINGER, C., WALTER-LAAGER, C. (2021). Families' digital media use: Intentions, rules and activities. *British Journal of Educational Technology*, 52 (6), 2162–2177.
- HOFFMAN, B. (2014). Computer as a Threat or an Opportunity for Development of Children. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 146 (1), 15–21.
- IVAS, I., i ŽAJA, L. (2003). Znakovi usmene komunikacije u pisanoj komunikaciji na IRC-u i ICQ-u. *Medijska istraživanja*, 9 (1), 77–97.
- JURČIĆ, D. (2017). Teorijske postavke o medijima – definicije, funkcije i utjecaj. *Mostariensia*, 21 (1), 127–136.
- KIRSH, S. J. (2010). *Media and youth: a developmental perspective*. Oxford, UK: Wiley-Blackwell.
- KORDIĆ HALIĆ, K. (2017). *Zašto mladi više ne gledaju TV?*. (4. lipnja 2017.). *Medijska pismenost.hr*. (Pristupljeno 12. siječnja 2022.) <https://www.medijiskapismenost.hr>

- nost.hr/zasto-mladi-vise-ne-gledaju-tv/
- LABAŠ, D. i MARINČIĆ, M. (2018). Mediji kao sredstvo zabave u očima djece, *MediaAnali: međunarodni znanstveni časopis za pitanje medija, novinarstva, masovnog komuniciranja i odnosa s javnostima*, 12 (15), 1–32.
- LABAŠ, D. (2015). „Djeca medija“ – mladi obrazuju mlade. U: *Medijska pismenost – preduvjet za odgovorne medije*, Car, V., Turčilo, L. & Matović, M. (ur.). Sarajevo: Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, 109–121.
- LABAŠ, D., MIHOVILOVIĆ, M. (2011). Masovni mediji i semiotika popularne kulture. *Kroatologija* 2 (1), 95–122.
- LASLAVIĆ, Ž. *Strip - Od masovne kulture do elitizma*. 4. lipnja 2015. Lider media. (Pristupljeno 21. travnja 2022.) <https://lidermedia.hr/lider-trend/strip-od-masovne-kulture-do-elitizma-52841>
- LAZZARICH, M. i ČANČAR, A. (2020). Dječja lektira i novi mediji. *Metodički ogleđi*, 27, 149–170.
- LEE, H.E. KIM, J.Y, KIM, C. (2022). The Influence of Parent Media Use, Parent Attitude on Media, and Parenting Style on Children’s Media Use. *Children-Basel*, 9 (1), 37.
- MALOVIĆ, S. (2005). *Osnove novinarstva*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- MALOVIĆ, S. (2007). *Mediji i društvo*. Zagreb: Sveučilišna knjižara.
- Medijska pismenost*. Unicef Hrvatska. Pristupljeno 3. siječnja 2022. <https://www.unicef.org/croatia/medijska-pismenost>
- Miljuš, N. (2021). Motivacija za čitanje. *Varaždinski učitelj – digitalni stručni časopis za odgoj i obrazovanje*, 4 (6) (Pristupljeno 12. siječnja 2022.) <https://hrcak.srce.hr/file/369871>
- Nešto više od polovice učenika čita stripove*. (27. siječnja 2017.). IZVOR. Školski list OŠ Ljudevita Modeca Križevci. (Pristupljeno 12. siječnja 2022.) <https://www.izvor-osmodec.hr/veliko-istrzivanje/>
- NIKKEN, P., SCHOLS, M. (2015). How and Why Parents Guide the Media Use of Young Children. *Journal of Child and Family Studies*, 24 (11), 3423–3435.
- O’KEEFFE, G. S., CLARKE-PEARSON K. (2011). The impact of social media on children, adolescents, and families. *Pediatrics*, 127 (4). 800–804.
- PERAN, S. (2012). Sapunice, telenovele i slika obitelji, *Nova prisutnost* 10 (3), 443–457.
- PREGRAD, J., TOMIĆ LATINAC, M., MIKULIĆ, M., ŠEPAROVIĆ, N. (*Iskustva i stavovi djece, roditelja i učitelja prema elektroničkim medijima: Izvještaj o rezultatima istraživanja provedenog među djecom, učiteljima i roditeljima u sklopu programa prevencije elektroničkog nasilja „Prekini lanac! Ured UNICEF-a za Hr-*

- vatsku. (Pristupljeno 14. siječnja 2022.)
<https://www.unicef.org/croatia/reports/iskustva-i-stavovi-djece-roditelja-i-ucitelja-prema-elektronickim-medijima>
- REK, M, KOVACIC, A. (2018). Media and Preschool Children: The Role of Parents as Role Models and Educators. *Medijske studije*, 9 (18), 27–43.
- RODEK, S. (2011). Novi mediji i nova kultura učenja. *Napredak: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu*, 152 (1), 9–28.
- Slobodno vrijeme osnovnoškolaca 1960-ih godina*. (19. ožujka 2007). Hrvatski povijesni portal. (Pristupljeno 13. siječnja 2022.). <https://povijest.net/slobodno-vrijeme-osnovnoskolaca-1960-ih-godina/>
- STRASBURGER, V. C., JORDAN, A. B., DONNERSTEIN, E. (2010). Health effects of media on children and adolescents. *Pediatrics*, 125(4),756–767.
- SUČIĆ, I. (2017). *Radio u službi djece i mladih*. Medijska pismenost.hr. (Pristupljeno 11. siječnja 2022.) <https://www.medijskapismenost.hr/radio-u-sluzbi-djece-mladih/>
- ŠIMIĆ ŠAŠIĆ, S. i RODIĆ, M. (2021). Korelati korištenja medija kod djece predškolske dobi. *Nova prisutnost*, 19 (1), 167–182.
- TOLIĆ, M. (2013). Komunikacija u obitelji o medijskim sadržajima. *Pedagogijska istraživanja*, 10 (1), 103–117.
- TOMLJENOVIĆ, R., ILEJ, M. i BANDA, G. (2018). *Djeca i mediji*. Knjižica za roditelje i skrbnike djece Agencija za elektroničke medije, Hrvatska Ured UNICEF-a za Hrvatsku (Pristupljeno 13. siječnja 2022.) https://www.medijskapismenost.hr/wp-content/uploads/2018/04/Djeca-i-mediji-knjizica_medijska_pismenost.pdf
- TORLAK N. (2013). Novi mediji – nova pravila i nova recepcija kulture i umjetnosti. *In medias res: časopis filozofije medija*, 2 (3), 366–371.
- Youth and Media in Croatia*. Pristupljeno 24. siječnja 2022.
https://www.academia.edu/7720554/Research_Youth_and_Media_in_Croatia
- ZGRABLJIĆ ROTAR, N. (2005). *Mediji – medijska pismenost, medijski sadržaji i medijski utjecaji*, Sarajevo: Media Centar.
- ŽDERIĆ, J. (2009). *Medijska kultura djece i mladih: mogućnosti i zamke*. Zagreb: Sretna knjiga.
- ŽVAN, V. (2019). Elektronički mediji i kritičko mišljenje. *In medias res: časopis filozofije medija*, 8 (15), 2365–2374.

MEDIA AS A TOOL FOR INFORMING CHILDREN – THEN AND NOW

Abstract

Means of communication have always been the basic channel for informing the users, and the role and types of available media have changed in line with the development of technology and society. Previous researches have indicated that in everyday life the children mostly use media for fun, such as computers, mobile phones and television. They also frequently read print media, primarily magazines, but the comics are mostly neglected as a media.

Aim of this research was to investigate the differences in using different media (oral communication media, print media and mass media) among two generations – children and their parents – as well as to discuss the differences in spending leisure time among both groups of respondents during their childhood. The survey was conducted among the middle school students (5–8 grade) in Krune Krstića Elementary School in Zadar and among their parents.

Types of media and the frequency of their use that were analyzed in this research were: radio, television, papers (magazines, comics, etc.), internet and social media. Additionally, the research focused on how different information used to be acquired and how they are acquired now (conversation, internet, books, etc.). Research results indicated that magazines, comics and memory books have lost their importance significantly. On the other hand, Internet has become an important source of information for children, while the mobile phones have become particularly important way of spending leisure time among today's children.

KEYWORDS: *means of communication, media, information, leisure time, children*